

CIF SÖZLEŞMELERİNDE MALIN VE BELGELERİN REDDEDİLMESİ

Uluslararası Ticaret Odası tarafından düzenlenmiş uluslararası ticari klotlardan (INCOTERMS) biri olan biri olan CIF sözleşmeleri malların; masraflar, sigorta ve navlun ödenmiş olarak teslimini düzenleyen satış sözleşmeleridir. Her bir INCOTERMS, alıcı ve satıcılar için çeşitli haklar ve yükümlülükler öngörmektedir. CIF satış sözleşmeleri, diğer INCOTERM'lerden ve özellikle güvertede teslimi düzenleyen FOB satış sözleşmelerinden belirli hususlarda ayrılmaktadır. Alıcının sözleşmede yer alan belgeler karşılığında ödeme yapmasını zorunlu kılması, CIF satış sözleşmelerinin ayırt edici unsurlarından biridir. Başka bir deyişle, alıcı kural olarak satış konusu malların fiilen teslimini şart koşarak satış bedelini ödemeyi reddedemez. Buna karşılık malların sözleşmede belirtilen şekilde yüklenmesi, konşimento, sigorta poliçesi, fatura ve sözleşmeyle belirlenen diğer gerekli belgelerin düzenlenmesi ve alıcıya gönderilmesi ise satıcının sorumluluğundadır.

CIF kontratlarında satıcı ile alıcı arasında yukarıda belirtilen sorumluluk dağılımı, uygulamada ciddi uyuşmazlıkların ortaya çıkmasına neden olabilmektedir. Örneğin, konşimentodaki yükleme yeri veya tarihi yanlış olabilir ya da boşaltma limanında yapılan analizlerde malın cins, spesifikasyon veya kalitesinin sözleşmeye aykırı olduğu ortaya çıkabilir. Sözleşmede “malın kalitesi bakımından yükleme limanında yapılan analizler nihaidir (quality final at loading port)” hükmü bulunduğu durumlarda uyuşmazlıklar daha karmaşık bir hal almaktadır. Bu gibi durumlarla sıkça karşılaşılması sebebiyle, alıcının ne zaman ve hangi şartlarda sözleşmeye aykırılık teşkil eden malları ve buna ilişkin belgeleri teslim almayı reddetme (iade) imkânına sahip olacağı sorusu önem kazanmaktadır.

CIF satış sözleşmelerinde satış konusu malların ve bunlara ilişkin belgelerin reddedilmesi, alıcı için birbirinden bağımsız iki ayrı hak olarak düzenlenmiştir. Dolayısıyla, alıcının belgeleri yüklemekten sonra kabul etmiş olması kural olarak boşaltmada malları teslim almayı reddedebilmesine engel değildir. Ancak, belgelerdeki eksiklik ve hataların açıkça anlaşılabilir olduğu ve buna ilişkin satıcının herhangi bir hilesinin bulunmadığı durumlarda ödeme yapmış olan alıcı, boşaltmada malları teslim almayı reddetme hakkını kaybetmiş olacaktır. Bu halde alıcı her ne kadar malları teslim almayı reddetme hakkını kaybetmiş olsa

da söz konusu durumdan kaynaklanan gerçek zararlarının (piyasa bedeli ile sözleşme bedeli arasındaki fark) tazminini talep etme hakkına sahiptir.

Yukarıda anlatılanlara ilişkin ve ek olarak, sözleşmede “quality final at loading port” klotunun bulunduğu durumun alıcı ve satıcı için nasıl bir sonuç doğuracağı da ele alınmalıdır. Söz konusu hükmün sözleşmede var olması, alıcının malları her halükarda teslim almak zorunda olduğu sonucunu doğurmaz. Bu bağlamda, hükmün sözleşmede nasıl düzenlediği belirleyici olacaktır. Eğer sözleşme, malların hem cinsi (niteliği) hem de kalitesi bakımından yükleme limanındaki test sonuçlarının nihai olacağını belirtmişse alıcı malları teslim almayı reddetme hakkını kaybetmiş olacaktır. Eğer mevzubahis hüküm, sadece malların kalitesi açısından bağlayıcı bir durum tesis etmişse bu durumda, yükleme ve boşaltma limanlarında yapılan testler arasındaki farkın malın niteliğine (cins- description) yoksa kalitesine mi ilişkin olduğu değerlendirilmelidir. Söz konusu değerlendirme alım-satım kontratında atıfta bulunan GAFTA ve FOSFA sözleşmeleri gibi genel hükümlere göre yapılacaktır. Sonuç olarak, testler arasındaki fark malın niteliğine dair olduğunda alıcı malları teslim almayı reddetme veya buna ilişkin olarak zarar ya da indirim talep etme hakkına sahip olacaktır. Aksi takdirde, farkın sadece kaliteye ilişkin olduğu durumda alıcının böyle bir hakkı olmayacaktır. Bu bakımdan, alım-satım sözleşmelerinin ticari hayatta sık görülen buna benzer sorunları dikkate alarak yapılması yararlı olacaktır.